

Kur'ân'a göre günahın sorumluluğu kime aittir?

وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ؟

“Hiçbir günahkâr başkasının günahını yüklenmez”

(Enam 6/164, İsrâ 17/15, Fatır 35/18, Zümer 39/7, Necm 53/38)

“Hiçbir günahkâr başkasının günahını yüklenmez” ayeti hakkında müfessirler şöyle izahlarda bulunmuş ve ayet-i kerimede zikredilen yüklenme işine şu manaları vermişlerdir

1- Başkasının Günahını Üstlenme İddiasının Reddedilmesi

Mekkeli kâfirler, Müslüman olan akrabalarını bu dinden vazgeçirebilmek için, “eğer dinlerinizden dönerseniz sizin günahlarınızı, veballerinizi biz yükleniriz,” diyorlardı. Rabbimiz onları bu ayetiyle uyarılmış ve **“Hiçbir günahkâr başkasının günahını yüklenmez”** buyurmuştur.

2- Ahirette Kurtaracak Şefaathin Vehminin Çürütülmesi

Kuran'ın inmeye başladığı sıralarda Mekke toplumunda, suçlu, dost ve yakınları yardımıyla cezalandırılmaktan kurtulabiliyordu; bu duruma bakarak bazı müşrikler de ahiret hayatı gerçek olsa bile dünyadaki gibi kendilerine şefaathin sayesinde kurtuluşa ereceklerini ileri sürüyorlardı. Rabbimiz **“Hiçbir günahkâr başkasının günahını yüklenmez”** ayeti ile onların bu vehimlerinin asılsız olduğunu zikretmiştir.

3- Suçun Şahsiliği İlkesinin Kur'ân Tarafından Konulması

Arap toplumunda o zaman suçun kişiselliği diye bir kavram bilinmiyordu. Suçlu yakalanamamışsa, ceza ele geçen yakınlarına veriliyor. Boğarak öldürme gibi suçlarda hem suçlu hem de onun yakınlarından üç kişi daha öldürülüyor. Bu gibi uygulamalar da doğal olarak kan davalarını başlatıyor. Kan davaları her yeri kuşatmıştı. Ölmek üzere olan biri, eğer 50 kişiyi kendi yerine öldürmeyi adanmışsa, bu adak onun yakınları için mutlaka yerine getirilmesi gereken bir şart oluyor. Ve bir kişiye karşılık elli kişi öldürülüyordu. **“Hiçbir günahkâr başkasının günahını yüklenmez”** ayeti ile suçun şahsiliğini ortaya koymuştur. Bu ayet İslam Hukukunun bir kaidesidir. Hiç bir kimse bir başkasının suçundan dolayı cezalandırılmaz Bu ahirette de böyledir, İslam hukukuna göre dünyada da böyledir.

4- “Aslî Günah” İnancının Reddedilmesi

Hıristiyanlar, Hz. Âdem ve Hz. Havva'nın yasak ağaçtan yemeleri sebebiyle dünyaya gelen bütün insanların günahkâr doğduklarını kabul ederler. Buna “zenb-i aslî” yani “aslî günah” denilmektedir. Kilisede bebekler için yaptıkları vaftiz töreni, onu bu günahdan temizlemeye yöneliktir. Yine onlara göre Hz. İsa'nın çarmıhta asılması, insanları bu günahdan kurtarmak içindir ki bu ayet tüm bu fikirleri reddederek kıyamet gününde herkesin ameliyle başbaşa kalacağını beyan etmektedir.

5- Herkesin Ameliyle Baş Başa Kalacağı Hakikati

Bu ayet hiçbir kimsenin kendisi istese dahi başkasının günahını üstlenmeye ve onu sorumluluktan kurtarmaya gücünün yetmeyeceğini anlatmaktadır. Günahı ağır olan kimse başkasına taşıtmak için akrabasını bile çağırursa onun günahını yüklenip taşımayacaktır.

Hadisler ve bazı ayetler başkasının günahlarını yüklenmekten bahsetmektedir. Bunu nasıl anlamalıyız?

“Hiçbir günahkâr başkasının günahını yüklenmez” ayetini başkasının günahına sebebiyet vermemiş ise o günahdan dolayı sorumlu olamaz olarak anlamamız lazımdır.

Zira bu konuda hem ayetler hem hadislerde insanları saptıran kimselerin, saptırdıkları insanların işledikleri günahlar miktarınca günah yükleneceklerini anlatılmaktadır. Bu ayetlerden bazıları şunlardır.

وَلِيَحْمِلُنَّ أَثْقَالَهُمْ وَأَثْقَالًا مَعَ أَثْقَالِهِمْ ۚ وَلَيُسْأَلُنَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَمَّا كَانُوا يَفْتَرُونَ ۚ

“Şüphesiz ki onlar, kendi yüklerini ve kendi yükleriyle birlikte (bir kısım) yükleri (daha) taşıyacaklar ve atmış oldukları iftiralardan dolayı kıyamet gününde muhakkak sorulacaklardır.” (Ankebut, 29/13)

لِيَحْمِلُوا أَوْزَارَهُمْ كَامِلَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ ۚ وَمِنْ أَوْزَارِ الَّذِينَ يُضِلُّونَهُمْ

بِغَيْرِ عِلْمٍ ۚ أَلَا سَاءَ مَا يَزِرُونَ ۚ “Kıyamet günü kendi günahlarını ve ilimsizce saptırdıkları kimselerin günahlarından bir kısmını taşımaları için

(bunu söylerler). İyi bilinsin ki, işledikleri suç ne kötüdür!” (Nahl, 16/25)

Peygamber Efendimiz (sav) şöyle buyuruyor:

“Her kim İslam içinde güzel bir çığırı açarsa ve bu güzel çığır kendisinden sonra da tatbik edilip sürdürülürse, kendi sevaplarından hiçbir şey eksilmeksizin, onu sürdürenlerin sevaplarının benzeri, kendisi lehine yazılır. Ve her kim de İslâm içinde kötü bir âdet çıkarır ve bu kötü âdet kendisinden sonra da sürdürülürse, kendi günahlarından hiçbir şey eksilmeksizin onu sürdürenlerin günahlarının benzeri de o kimse üzerine yazılır.” (Müslim, İman, 15; Tirmizi, İlm, 14).

Evet, bir şeye sebep olmak onu yapmak gibidir sırrınca bir günaha sebep olanlar o günaha ortak oldukları gibi bir hayra sebep olanlarda onu yapmış gibi mükafat kazanacaklardır. Dünya da bir suçu azmettiren kimsenin o suçtan ceza alması gibi Rabbimiz de günaha sebep olup, insanları saptıranlardan o suçun hesabını soracaktır.

“Kimin üzerinde kardeşine karşı ırz veya başka bir şey sebebiyle hak varsa, dinar ve dirhem bulunmadığı kıyamet (ve hesaplaşmanın olacağı) gün gelmezden önce daha burada iken helalleşsin. Aksi takdirde o gün, salih bir ameli varsa, o zulmü nisbetinde kendinden alınır. Eğer hasenatı yoksa arkadaşının günahından alınır, kendisine yüklenir.” [Buhârî, Mezalim 10, Rikak 48; Tirmizî, Kıyamet 2, (2421)]

“Ümmetinden müflis olan o kimsedir ki: Kıyamet günü namazı, orucu ve zekâtı olduğu halde gelir. Ancak birine küfretmiş, diğerinin kanını dökmüş, bir diğerinin de malını yemiştir. Hasenatı, buna, öbürüne, diğerine dağıtılır. Üzerindeki borçlar bitmeden hasenatı tükenmişse öbürlerinin günahlarından alınır, üzerine yüklenir ve böylece ateşe atılır.” (Müslim, Birr, 59)

Bu hadisler “Hiçbir günahkâr başkasının günahını yüklenmez” ayetine muhalif düşmez. Zira bu kimse, kendi fiili ve zulmü sebebiyle cezalandırılmıştır. Allah’ın adaleti gereği hak sahibinden haseneleri alınmış eğer verecek haseneleri yoksa hak sahibinin günahları ona yüklenmiştir. İlahi adalet böylece tecelli edecektir. Allah kimsenin hakkını kimsede

bırakmayacaktır. Hatta Peygamber efendimiz (sav) şöyle buyurmuştur.

Kıyamet günü hak sahiplerine haklarını mutlaka eda edeceksiniz. Öyle ki kabış (boynuzsuz) koyun için, boynuzlu koyundan kısas alınacak.” [Müslim, Birr 6, (2582); Tirmizî, Kıyamet 2, (2422)]